

VAN DE REDAKTIE

.....

- Aantal leden op 1/2/1981 : 123. Dank voor de belangstelling en
... nu naar de 200 !

Nieuwe leden storten 100 frank (gewoon lid) of minimum 300 fr.
(steunende leden) op rekening :

439-5083061-63 van Heemkring Haaltert.

- Geïnteresseerden in Familiekunde : bezit je reeds "STATEN VAN
GOED HAALTERT EN KERKSKEN" ?
Een onmisbaar werk van onze ere-voorzitter E.H. Jozef DE BROU-
WER.

2 delen slechts 300 fr. - 250 fr. voor leden
(+ 50 frank bij verzending).

- Wij zoeken kernleden, m.a.w. leden die 2 à 3 maal willen samen-
komen en willen meewerken aan de uitbouw van de Kring, en aan
de samenstelling van ons tijdschrift (artikel en/of nuttige
dokumentatie bezorgen).
GEEF ONS EEN SEINTJE !

- Voor de achtste maal werden op 29 oktober 1980 een aantal ge-
slaagde restauraties bekroond in Oost-Vlaanderen.
Door de bevoegde kommissie werd eveneens een diploma uitgereikt
aan de Kerkfabriek Haaltert, voor de restauratie van de Sint-
Goriskerk.

Volgt nu de (dringende) restauratie van de beschermde kapel
van O.L.Vrouw van Bijstand ?

- VOLGENDE ACTIEPUNT VAN DE HEEMKRING !

Heropbouw van de kapel aan de Warande !

Wij zoeken vakmensen die het gebouwtje willen heropmetselen.
(een schrijven in dit verband werd bezorgd in de buurt rond
de kapel). Komt er gunstig antwoord ?

. x x x x x x x x

oo
EEN ECCE HOMO IN DE KERK VAN KERKSKEN
oo

De parochiekerk van Kerksken is niet rijk aan kunstschaten of kunstvoorwerpen. Eén stuk verdient echter wel de aandacht. Het is een schilderij, dat thans aan de zuidermuur hangt van het zijkoor met het altaar, toegewijd aan de H. Martinus.

In 1967 werd het schilderij op deze ongelukkige plaats opgehangen ter gelegenheid van het herschilderen van de kerk. Voordien hing het aan de westmuur van de zuidelijke kruisbeuk, waar het toch beter tot zijn recht kwam en tenminste kon bekeken worden. Nu zit het werkelijk verstopt in het halfduister van de zijbeuk en in de schaduw van het orgel, dat vooraan in de kerk is geplaatst.

Nochtans getuigt het doek van scheppingskracht en valt het op wegens zijn tegenstellingen van licht en donker, zodat het vast een betere plaats verdient in de kerk, waar het onder goede belichting rustig zou kunnen bekeken worden, terwijl het nu voor vele parochieanen en bezoekers totaal onbekend blijft.

We trachten hier een korte beschrijving te geven van het schilderij. Een donkere getraliede kerker, op de voorgrond de Kristusfiguur, half naakt in rustige edele houding als hoofdfiguur in het midden, een ideaal lijdensbeeld, gehuld in een stemmig licht. Beneden links, in de schaduw, een gehelmde soldaat met een geselkoord in de hand, gereed om toe te slaan. Hoger een vrouwengestalte, die medelijdend toekijkt.

Rechts, op nagenoeg hetzelfde vlak van de krijger, een beul, die de handen van Kristus samengesnoerd houdt op de rug met een koord. Hoger, in de donkerte, een oude gebaarde man, met dreigende blik, die de hand opsteekt. Hij draagt als hoofddeksel een groene slui-er.

De hoofdtoon van dit evenwichtig opgebouwd tafereel is bruin. De afmetingen van het doek, dat in een zware vergulde lijst is gevat, bedragen 2,20 m op 1,90 m.

Hoe is de kerk van Kerksken in het bezit gekomen van voornoemd schilderij en wie is de maker ervan ?

Om op het eerste gedeelte van deze vraag te antwoorden, vinden we inlichtingen op twee plaatsen in de archieven, nl. in de archieven van de gemeente en in het Liber Memorialis van de kerk. In een correspondentieregister van de gemeente vinden we onder nr. 875 van 29 september 1853 volgende brief gericht aan de kerkfabriek van Kerksken :

" Aan den Kerkiabriekraad van Kerkxken
Schilderij voor het groot altaer der kerk

Wij hebben de eer Ued te berigten dat wij van den heer Arrondissementskommissaris onder date 22n dezer maend een brief hebben ontvangen welkers inhoud volgt : "In uwe kerk ontbreekt eene schilderij voor den hoogen Altaer en verscheydene voorname inwoners uwer gemeente hebben zich tot het Gouvernement gewend om er een te verkrijgen die 2 meters 12 centimeters hoogte op eene meter 74 centimeters breedte is hebbende.

Er bevindt zich eene in het Koninglijk Museum van schilderijen, eenen Ecce Homo, geschildert door Mr Julien van Luyck, en die 2 meters 20 centimeters hoog en eenen meter 90 centimeters breed is. Het Gouvernement zou volgaarne dit tafereel aen uwe kerk toevertrouwen indien het haer kan dienen, maer de fabrieksraad zoude de inpakkings, en vervoerkosten moeten ten zijnen laste nemen. Ik zal uwe antwoord op dien offer eerstdaags inwachten."

Vervolgens, Mijnheeren verzoeken wij UE, ons zoo spoedig mogelijk uwe antwoord hieromtrent te laten toekomen, om aen bovengemeld verzoek te kunnen voldoen."

De kerkfabriek heeft blijkbaar vlug een antwoord klaar op de brief van het gemeentebestuur, want 's anderendaags, op 30 september 1853 wordt door dit bestuur volgende brief geschreven aan de heer Arrondissementskommissaris.

NR. 876 30 september 1853 Aan den heer Arrondissementscommissaris te Aalst Schilderij voor het groot altaer der kerk.

"In antwoord op uwen brief van den 22 dezer maend, Reg B 29 n° 2769 hebben wij de eer Ue. te laten kennen, dat de Kerkfabriekraad dezer Gemeente ons met zijnen brief van heden heeft laten kennen dat zij met voldoening en dankbaerheid den offer aanveerden der schilderij waervan uwen voorenberoepon brief gewaegd, en dat zij de inpakking en vervoerkosten, ten hunnen laste zullen nemen ; doch zij zouden wenschen om alle onkosten te vermijden van ze zelf in het Koninglijk Museum te mogen doen afhalen door personen die ze met alle zorgt' haren beschikking zouden brengen."

Alles schijnt vlot te verlopen, want nauwelijks één maand daarna, vinden we nog een bericht aan de heer Arrondissementscommissaris omtrent deze zaak.

NR. 867 3 november 1853 Aan den heer Arrondissementscommissaris Schilderij voor het groot altaer der kerk.

"Voldoende aen uwen brief van den 28 8ber lest Reg B/29 nr 3104, hebben wij de eer Ue te laten kennen, dat de schilderij van den heer Julien verbeeldende een Ecce Homo reeds in onze kerk is geplaatst geworden."

Tot daar de gemeentelijke stukken omtrent het schilderij. We kunnen er niet uit opmaken of er een schilderij ontbrak op het hoofdaltaer, omdat het misschien gestolen werd onder de Franse overheer-

sing, zoals op vele plaatsen is gebeurd. Mogelijk was er voordien ook nooit één geweest. Het feit echter, dat men zich tot het Gouvernement wendt om een schilderij te bekomen zou er wel kunnen op wijzen, dat men om de herstelling vraagt van de geleden "oorlogsschade", nl. het wegnemen van een vroeger bestaand doek.

Laten we nu naar Pastoor Van Hoeymissen luisteren. In het "Liber Memorialis" van de kerk, dat door genoemde pastoor begonnen is, schrijft hij als volgt :

"... op den grooten autaar was geen schilderij. Ik liet dit weten aan Mijnheer Piercot, die alsdan Minister was en verzocht een afgelegde van het Museum. Ik kreeg antwoord, dat zij aan mijn vraag zou voldaan hebben, deed hij antwoorden. Maar dat er geen bestond die konden dienen. Ik ging bij den genen, die mij geantwoord had. Ik zegde hem dan den minister heeft een woord, niet waar Mijnheer. Ziet hier het antwoord van Mijnheer de Minister, ik heb u immers geschreven dat er geen bijzondere stukken en waren, en zelfs dat het geen er is, niet zou passen. Ik antwoord, ik geloof Mijnheer als liefhebber van de kunst dat er geen stukken zijn die dekking verdienen (bedoeld wordt waarschijnlijk dat schilderijen niet verborgen dienen te blijven). Maar bij ons, Mijnheer, hoe gering het ook mag zijn, zal in achtung wezen ; en wegens den autaar, daar is altijd middel voor. Dat het aan Mijnheer believe van twee of dry regels geschrift te geven voor de secretaris van het museum ik zou de vrijheid nemen eens te gaan zien. Ik hoorde dan dat hij van Aalst was en vroeg hem dan of hij het was. Ik kreeg dan aanstonds een briefken van zijn hand. Ik begaf mij dan bij de secretaris van het museum, die mij zeer liefdelijk ontving en mij al de stukken toonde, die beschikbaar waren, en ik koos een ecce homo schilderij die boven den autaar staat en zeer schoon is. Ik moest hier niets betalen aan het staatsbestuur. Maar eenen drinkpenning aan het werkvolk, die mij al de stuks getoont hadden schonk ik geeren."

Als we pastoor Van Hoeymissen mogen geloven - en er is blijkbaar geen reden om dat niet te doen - dan is het wel aan hem te danken dat de kerk in bezit is gekomen van het schilderij. Hij persoonlijk heeft zich met de zaak bemoeid en zoals we hem uit zijn nagelaten geschriften leren kennen, komt hij ook hier naar voor als iemand die steeds koppig doorzet om zijn doel te bereiken. Andermaal heeft hij ook hier de zaak tot een goed einde gebracht. Dat hij een oude bekende heeft ontmoet bij de ministeriële diensten, of diens broer, zal hem wel zeker geholpen hebben.

Het schilderij moet dus afgehaald zijn in een museum, zeer waarschijnlijk te Brussel. Het moet een hele expeditie zijn geweest om het met paard en wagen - voldoende ingepakt om beschadiging te voorkomen - naar Kerksken te brengen. Wie deze karwei zou opgeknapt hebben, vertelt de pastoor ons niet.

Wij zijn dan ook geneigd om de briefwisseling, met de gemeente gevoerd, langs de hiërarchische weg der administratie als de officiële regeling te beschouwen van wat door de pastoor reeds was bekomen.

WIE IS NU DE SCHILDER VAN HET TAFEREEL ?

In de brieven van het gemeentelijk archief, vinden we de naam Julien Van Luyck terug. Vermits het hier om officiële documenten gaat, die uiteindelijk toch uitgaan van het museum (voor Schone Kunsten) zouden we de juistheid ervan moeten erkennen. Alle opsporingen ten spijt echter, hebben wij over de persoon van genoemde schilder geen enkele aanduiding kunnen vinden. Brieven, gericht aan de heren conservators van het Museum voor Schone Kunsten te Brussel en te Gent en aan het Prentekabinet, brachten ons geen stap verder. De heer Julien Van Luyck blijkt nergens bekend.

In 1967 echter, toen pastoor De Keukelaere, zaliger, het doek liet opruisen in een atelier te Sint-Niklaas zou aldaar ontdekt zijn dat de maker ervan J. Paelinck zou zijn. Pastoor De Keukelaere schrijft in het reeds vermelde Liber Memorialis : "De schilderij (zogezegd Julien van Luyck) Ecce Homo werd gekuist voor 575 fr. en bleek van Jo Paelinck te zijn, begin 18e eeuw.

Wij hebben niet kunnen achterhalen, waarop pastoor De Keukelaere zich steunt om deze uitspraak neer te schrijven. Een aandachtig onderzoek van het doek - voor zover dit mogelijk is - liet ons niet toe er een signatuur op te vinden, misschien zit deze verscholen achter de lijst of zijn er aanduidingen op de achterzijde van het doek.

Joseph Paelinck is geboren in Oostakker in 1781 en overleed te Brussel in 1839. Hij was een leerling van de gekende schilder Louis David (1748-1825) die in Frankrijk (Parijs) het "Neoclassicisme" heeft gelanceerd. Deze stijl is een reactie op de schilderkunst van het Ancien Regime en wil ernstig en streng zijn. De opkomst ervan valt samen met de opgang van Napoleon Bonaparte. Het was Louis David zelf, die Paelinck wist vrij te stellen van de dienst in het leger van Napoleon om op het atelier van David te kunnen studeren.

Paelinck verbleef na Parijs in Rome en vestigde zich in 1812 te Brussel, waar hij leraar werd aan de Academie. Reeds in 1805 was hij leraar benoemd aan de Gentse Academie en in 1815 aangesteld als hofschilder van de Nederlandse koningin. In de laatste jaren van zijn leven kwam Paelinck meer en meer onder invloed van het "Romantisme" in de schilderkunst, dat vanaf 1830 in België volop zou doorbreken. Vermelden wij nog, dat er in Gent een straat genoemd werd naar zijn naam (in de buurt van de veemarkt).

In het Museum voor Schone Kunsten van Gent bewaart men 2 schilderijen van Paelinck. Het eerste is een studie voor het schil-

derij, dat zich in de Sint-Michielskerk van Gent bevindt en het ogenblik voorstelt waarop de Heilige Helena het ware kruis van Christus ontdekt. Het doek is ook niet getekend, het meet 66 x 51,5 cm en werd gemaakt in Rome tussen 1806 - 1811.

Het tweede doek is een groot tafereel 2,30 m x 3 m, het stelt een onderwerp voor, genomen uit de geschriften van Xenofoon van Efese: "De liefde van Anthia en Abrocome". Anthia begeeft zich met haar gezellen naar de tempel van Diana te Efese.(1)

Wij hebben beide doeken in het museum bekeken en er enige kenmerken trachten in terug te vinden van het schilderij in Kerksken. Eerlijk gezegd is ons dat niet gelukt; een grondige kennis van de schilderkunst en van de schilder zelf is hiervoor vereist en die bezitten wij niet.

Wij zouden wel durven stellen, dat het werk van Kerksken tot de school van het "Neoclassicisme" behoort. Dit blijkt onder meer uit zijn evenwichtige compositie, de ernstige, strenge en stichtelijke voorstelling, zoals genoemde stijl het wilde.

Als Paelinck er de maker zou van zijn, dan zou het werk waarschijnlijk te dateren zijn in zijn eerste periode, vóór hij onder de invloed kwam van de Romantische stroming. Maar dat durven wij niet beweren, bij gebrek aan bewijzen.

Als besluit mogen wij dus vaststellen, dat de maker van het schilderij in de kerk van Kerksken niet met zekerheid is gekend op dit ogenblik. Een grondig onderzoek, door specialisten uit te voeren, zou hierin wellicht opheldering kunnen brengen. De kerkfabriek zou hierin het initiatief kunnen nemen en terzeldertijd het doek grondig laten kuisen, waar het zeker aan toe is - het is vuil en het zou dienen ontdaan te worden van vernislagen, die vergeeld zijn -. Maar vooral en in de eerste plaats, verdient het doek een betere plaats in de kerk om het uit zijn vergetelheid te halen en er opnieuw de aandacht op te vestigen en daarvoor ijveren wij, want ook dit is "Heemkunde", zoals de heer Gilbert Redant het in onze eerste mededelingen schreef "... de kunstwerken voor het nageslacht bewaren".

(1) Gent, Duizend jaar kunst en cultuur Deel I Muurschilderkunst Schilderkunst Beeldhouwkunst Tekeningen Grafiek.

P. TEMMERMAN

ooooooooooooooooooooooooooooo
o
o VERDWENEN BEDRIJVEN II o
o
ooooooooooooooooooooooooooooo

ooooooooooooooooooooo
o
o HET PEE-KOT o
o
ooooooooooooooooooooo

door Gilb. REDAWT
ooooooooooooooooooooo

Vooraan in de Bruulstraat te Haaltert, over de totale breedte van (nu) de woning van apotheker Juul Vandercapellen en café De Elegast, was vroeger de cichoreifabriek (Het Pee-Kot) van Am. Allemant.

De inrijpoort (tussen Elegast en Gemeentekrediet, nu) gaf toegang tot een open ruimte, resp. een grote loods als opslagplaats voor de aangevoerde cichoreiwortels en waarin ook een snijmachine was ondergebracht. De beide vleugels van het gebouw herbergden de droogasten, de brandtrommels en de molen.

Het snijden van de voorgewassen wortels tot mootjes van ong. 3 cm was de eerste post in het produktieproces. Dan werden de mootjes opengespreid in twee ruime asten, boven 4 kooksgestookte ovens. Het uitstorten, regelmatig keren en opruimen was voor de 3 werklieden geen pretje, wegens de dichte damp, de hitte en het daarbij geplengde zweet.

Van de asten ging het gedroogde goedje naar 2 brandtrommels van ruim een meter diameter, en waaruit na afloop van tijd de beroende "peesjicken", bruin en hard en door de jeugd zo gegeerd, te voorschijn kwamen. Een hoge fabrieksschoorsteen zorgde voor de afvoer van de kooksrook en de damp. Tenslotte werden de peesjicken in de molen (met de klassieke molstenen) tot poeder gemalen.

Van het gewicht der aangevoerde wortels kreeg de boer een zeker procent als gebruiksklare cichorei terug. Het ingehouden gedeelte diende als prestatieschuld en werd later in de handel gebracht. Na de dood van de baas, in 1938, werd het bedrijf nog een tijd verder gerund door zijn kinderen Valeer en Maria. Eerst in 1955 viel alles, schoorsteen inclus, onder de slopershamer.

ooooooooooooooooooooo

DORSTIG HAALTERT. (1)

Bij hun uitstappen door onze streken speuren sommigen naar mooie en originele uithangborden van veelal landelijke herbergen. En als op dat bord een leuke naam voorkomt is de breugde dubbel !

Enkele decennia geleden zullen te Haaltert ook wel dergelijke borden gehangen hebben, helaas ...

Wat wel rest zijn nog enkele namen van afspanningen uit vorige eeuwen, o.a. :

- "In den Goude Leeuw" in de volksmond "Den Brill" genoemd (nu R.Mally-Hoogstraat).
- "Den Engel" - 1779 - hoek Steenweg-Kerkstraat- eertijds zetel van de Vierschaer van Haaltert en Kerksken.
Deze naam werd veel gegeven aan herbergen gelegen op een hoek = angel = engel. (Nu café Oud Wiel).
- "Den Hert" - 1493 - hoek Kerkstraat-Dorp (nu F. De Backer).
- "De Croone" - 1779 - op het Dorp.
- "De Lelie" - 1390 - hoek Steenweg - Bruulstraat. (Nu : Van den Bruelle-Van Himbeeck).
- "Het Schaak" - 1485 - Uithangbord was schaakbord (nu: gemeentehuis).
- "De Zwaan" - 1458 - was eveneens brouwerij. Destijds was "Zwaan" een typische naam voor dergelijk bedrijf. Hoek Achterstraat - Dorp (nu : Dr. Goossens).
- "De Sleutel" - 1466 - op het Dorp.
- "Den Haan" - 1734 - in Ede. Op het uithangbord stond een haan.
- "Den Meirlaan" - 1779 - in Ede. (Het uithangbord verbeeld eenen pot, flessche roomer ende glas).
- "Den Kloet" - 1779 - op den Bruul
- "Het Vossenhol" - 1779 op den Bruul.
- "De Dry Lindekens" - 1779 - in Ekent.

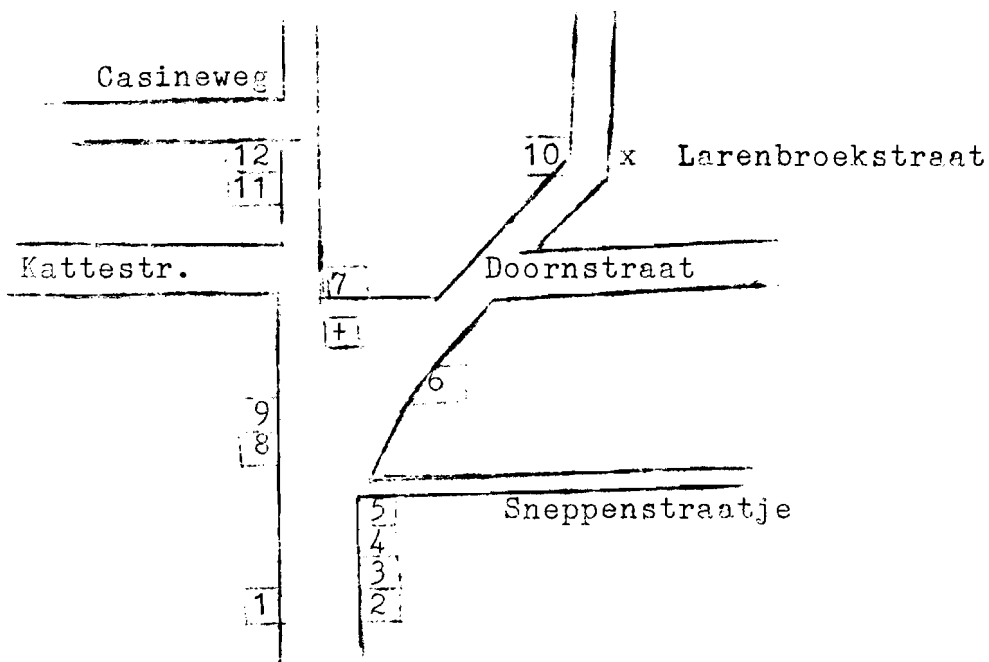
Afspanningen verdwenen, de "estaminet" deed haar intrede. In het begin van onze eeuw was er geen straat zonder ! Maar wie kent ze nog ?

Met de hulp van vele Haaltenaren willen wij toch nog een stukje geschiedenis en folklore redden. Wij zoeken de naam en/of bijnaam, ligging en eventueel interessante gegevens van herbergen tot vóór WO.II.

Wij hopen regelmatig in dit tijdschrift een wijk of straat te behandelen met "hun" staminees !

Het zal natuurlijk moeilijk zijn alle eens bestaande cafés te lokaliseren. Graag doen wij een beroep op de lezer om bepaalde hiaten weg te werken en deze studie juister én vollediger te maken.

In dit nummer behandelen wij den Bruul of den Briel (geen Brill !) Wist U, dat omstreeks 1925 twaalf herbergen het schuimende gerstennat taptten om te voldoen aan één v.d. werken van barmhartigheid ?

1. Krolle Jef (Van Cauwenbergh) nu H. Heymans
2. Sjalen Muylaerts' Jef (De Brouwer) nu firma De Brouwer
3. Mong Kesj, ook beenhouwerij (Eeckhout) nu G. Eeckhout.
4. Natens Warken (Van Laethem) nu J. Van Impe-Goossens.
5. Bij Celestinneken (De Brouwer) nu Café De Walput, Wed. De Brouwer.
6. Fong den Braar (De Brouwer) nu Café Jordaches, A. Van Cauwenbergh.
7. In den Ester (Iliano), eveneens specerijwinkel.
(nu Firma J. BAEL)
8. Bij Delkes (Van Impe) nu Raes-De Smet.
9. In de Kloet, eveneens bakkerij en specerijwinkel (Ruyssinck),
nu drukkerij Godewein en Wed. Van Hoeck.
10. Bij Koben (Megänck), nu Wed. Van den Steen.
11. Dikke Sooi (Van der Stockt) nu J. Christien.
12. Bij Kapet (Versnick), nu familie Molin.

Omstreeks 1910 waren er in de Bruulstraat nog twee gekende herbergen : "In 't Kantientjen", afgeschapt in 1910 en "In den Amerikaen" afgebrand in 1910, ligging ons onbekend.

BRONNEN : Toponymie van Haaltert. J.d.B.
Gesch. Haaltert A.v.d.B.
Oude O-VL. Herbergnamen. N.K. en Mededelingen.

W. DE LOOSE

STEPHANUS MODESTUS GLORIEUX COADJUTOR EN STICHTER TE HELDERGEM
=====

Op 27 december 1855 benoemde Monseigneur Delebecque, bisschop van Gent, E.H. Glorieux tot coadjutor van pastoor De Maeyer te Heldergerm, die reeds geruime tijd ziek was. Er moest juist een nieuwe kerk en een nieuwe pastorie gebouwd worden. Dit bracht veel geloof bij en de zaken moesten van nabij gevolgd kunnen worden. Dat was precies iets in de aard van M. Glorieux. Hij mocht zich ondertussen ook bezig houden met het kloosterke van de oude pastoor van Hoëmissen van Kerkskæn. Hij had recht op een salaris, kost en inwoning, maar als hij de armoede van de postulanten zag, weigerde hij een salaris en betaalde zelf zijn tafel en inwoning. Hun algemene ontwikkeling liet veel te wensen over. Vader Glorieux wou er het zijne toe bijdragen door lessen te geven. Er was een groot verschil in ouderdom. Daarom wou hij de jongsten onder hen opleiden voor het onderwijs van de arme kinderen. De ouderen bestemde hij voor sociaal dienstbetoon en ziekenverzorging. Na zo een jaar lang te hebben gewerkt en gebeden, kwam Mgr. Delebecque op 5 augustus 1856 de postulanten inkleden. Katrien Matthijs, Zuster Marie Agnes, werd de eerste overste.

Onder het impuls van E.H. Glorieux werd te Heldergerm een St. Vincentius genootschap opgericht. Hij maakte deel uit van het bestuur en wist de leden te overhalen, dat ze alles in het werk moesten stellen om de slavernij van de publieke verpachting der armen af te schaffen. Dat voorstel lukte omdat de Zusters van de Onbevleete Ontvangenis bereid waren vijf oude mannen en vijf oude vrouwen op te nemen en te verzorgen. Zuster Agnes vroeg als onderhoudsgeld 10 centiemen per persoon en per dag. De vennootschap beschikte maar over 250 fr. en had 103 fr. te kort. Ze verkochten een partijtje vlas om het tekort bij te leggen. E.H. Glorieux was gelukkig en dankte God dat de verpachting niet gebeurd was en dat 10 armen verzorging en onderdak hadden.

Om in zijn onderhoud te voorzien vroeg en bekwam hij de toelating om te Heldergerm een pensionaat te openen. Op 17 december 1856 koopt E.H. Glorieux met de erfenis van zijn overleden ouders de "Oude Smidse" op waarvoor hij 3 600 fr. betaalde voor huis, stal en land. Hij veranderde smis en huis in bruikbare klaslokalen en opende er een avondschool. De kostschool was zeer primitief en de leerlingen moesten ondergoed en eten voor vijf dagen van huis meebrengen. De meid Colette zorgde voor de afwas en maakte 's middags of 's avonds soep of pap en aardappelen met groenten klaar. Om de week moesten ze om beurt de tafel dekken en afruimen. De leerlingen sliepen op de zolder onder het dak en hun cellen waren met latten beslagen en bespannen met zakken stof en voor het uitzicht met krantenpapier beplakt. De voorkant van de cellen was met een gordijn afgesloten. Maar wel werd er door E.H. Glorieux nauwkeurig toegezien op de zindelijkheid. De kostschool had een goede naam en acht maanden later waren er reeds 39 leerlingen waarvan 34 internen die er Frans en Latijn studeerden.

Op het pensionaat waren geen minderjarige externen van Heldergerm, want E.H. Glorieux wilde de gemeenteschool, die goed was, geen concurrentie aandoen.

Bernard Anthonis, een begaafde leerling van de avondschool bracht het bij E.H. Glorieux tot onderwijzer. Hij bezorgde hem zelf een post van hulpleraar in Ninove. Bij gebrek aan leerlingen werd hij ontslagen en kwam terug bij E.H. Glorieux. Ze verdeelden de leerlingen en gaven allebei les. Door naijver gedreven wou hij ook een pensionaat openen, maar het ik is Anthonis slecht verlopen. Zijn zuster bedierf verscheidene jongens en de school moest gesloten worden. Uit wraak zond B. Anthonis een klachtenbrief over E.H. Glorieux naar het bisdom. Hij beschuldigde hem van onderkruiperij en brooddroef. Hij ondertekende een brief met vier valse handtekeningen zelfs van een overledene.

De bisschop ging op de mededelingen in en zond E.H. Glorieux naar het Instituut St. Jan de Deo te Gent (verblijf voor gestrafte priesters). Na enkele dagen deed E.H. Glorieux zijn beklag bij Donatus Cooreman, secretaris van het St. Vincentius genootschap te Heldergerm. Deze riep de leden van de kerkraad, het gemeente- en armbestuur bijeen en vroeg of er iemand iets aan te merken had op E.H. Glorieux. Niemand wist iets ten nadele te zeggen. Dan zullen wij een petitie opstellen voor Mgr. riep Donatus Cooreman en haar allemaal ondertekenen. Allen tekenden, ook de personen wier valse handtekening voorkwam op de klacht van B. Anthonis. D. Cooreman en burgemeester De Swaef hebben die brief naar het bisdom gebracht bij Mgr. Bracq. D. Cooreman voerde het woord en wees Mgr. op de valse handtekeningen op de brief van B. Anthonis. De volgende dag schreef Mgr. een brief aan E.H. Glorieux dat hij terug naar Heldergerm mocht gaan.

Intussen was B. Anth. hulpleraar geworden in Ternat, waar hij later voor zedenfeiten het land moest verlaten. E.H. Glorieux ging de last der jaren steeds sterker gevoelen. De ontsteking aan zijn benen verergerde, zijn zwaarlijvigheid bezorgde hem steeds meer moeilijkheden en bovendien kreeg hij ernstig last van gebrek aan adem. Toen Mgr. dit vernam riep hij hem naar Gent om in de St.-Michielskerk mislezer te worden. Hij verkoos de buiten en vroeg de kleine vacante pastorie van Smetlede aan. Op St. Jozefsdag 1866 las E.H. Glorieux te Heldergerm zijn laatste M. Mis. Onmiddellijk na de mis begaf hij zich nuchter met zijn meid te voet naar zijn nieuwe parochie Smetlede. Als bedevaarders baden hij en zijn dienstmeid hardop rozenhoedjes onderweg. Een inwoner van Heldergerm volgde op enkele passen met een heel klein karretje waarop de schamele verhuis van de pastoor en zijn meid verpakt stond. De reis duurde drie lange uren.

Modestus Stephanus Glorieux werd geboren te St. Denijs (V.VL.) op 3 mei 1802 en overleed te Smetlede op 25 November 1972.

BRONNEN : Hij was een vader der armen - J. Lammertsc-LZ
Glorieux - E.H. Etienne
Vader Glorieux onze Stichter - Br. Emmanuel.

R. DE TROYER

=====

VERKLARING VAN DE NAAM TERHEYEN OF TREEEN DEEL II
mmmmmmmmmm mmm mm mmmm mmmmmmmmm mm mmmmm mmm mm

door Amandine TEMMERMAN
mmmm mmmmmmm mmmmmmmmm

De naam Hey, Heyde, Heyken of afgeleiden komt veelvuldig voor bij de vroegere grens van Haaltert, Erembodegem, Denderhoutem. Wij vinden het bij de oude plaatsnamen van Erembodegem en Aalst in de eerder genoemde studie van Frans De Potter en Jan Brouckaert.

- 1500 : Terheyden - Heistrate - De stede ter Heiden
- 1560 : Hey - Heyenbroek.

Bij Albert Van den Bruelle in zijn "Geschiedenis van Haaltert 1e deel 1975 - die zijn gegevens ontleent aan E.H. De Brouwer, onderlegt heemkunjige afkomstig van Haaltert - vinden wij :

- 1443 : "leen int zijken"
- 1457 : "tgoed ter heiden"
- 1600 : "Op de banc noort de cruyskens, zuyt het goet thof ter heyden"
- 1635 : "oost de kerwegh, commende van thof ter heyden"
- 1635 : "... op de cruyscautere, noort de heerbane van Liedekerke, oost tgoet van thof ter heyden," genaamde heirbaan zou overeenstemmen met de algemeen als Platteweg gekende weg van Zwarthaar over kruispunt Zevenwegen naar Mussenzele (Populierenweg).
- 1696 : O.L.Vrouw Ter Heiden, naam waaronder O.L.Vrouw van Bijstand vereerd wordt in de kerkhofkapel van Haaltert en waar eertijds een klein kapelletje stond "genaempt Onse Lieve Vrouwe ter Heyden" (schepenboek). (Datum op huidige kapel voorkomend : 1703).
- 1743 : "lants ... noort de eerste strecke, west goet ter heyden.
- 1581 : "ter heyden op den berch metter walle en camere daarop staende" (aandacht ! Hier komen we op terug).

Plaatsnamen hadden in het verleden steeds hun oorsprong in uitzicht, samenstelling, hoedanigheid, verhevenheid of bestemming van de grond of de plaats. Ze werden met zin voor grote nauwkeurigheid gegeven. Er valt dus niet aan te twifelen dat dit ook hier gebeurde. De plaatsnaam duidt op een landschapstype waar heide voorkomt. Gezien de vochtige gesteldheid van de bodem - eerder drassig nabij de molen of Bontebek en de vruchtbaarheid der omliggendehoger gelegen velden, lijkt ons dit nu eerder onwaarschijnlijk. Heide verwachten we op droge, schrale zandgronden. Met heide zonder meer bedoelt men meestal struikheide. Het duidt echter ook op een

landschapstype dat overwegend bestaat of bepaald wordt door enige soorten van heide-families ; bij ons struikheide en dopheide. Door heide of eede wordt ook laag struikhout bedoeld, wat hier in ieder geval voorkwam naast dan ongetwijfeld de dopheide die voorkomt op vochtige gronden in tegenstelling met struikheide.

De heide is in bijna alle gevallen te beschouwen als een oud cultuurlandschap, reeds in voorhistorische tijd ontstaan door het roeien van bos, gevolgd door weiden van schapen en steken van plaggen (Winkler Prins). Wegens het turfsteken is dit laatste hier in ieder geval gebeurd. Niet voor niets immers heten ze in Denderhoutem "turfbaeren". Ook in Haaltert, Kerksken, Erembodegem, Welle, werd er eertijds turf gestoken langsheen de Molen of Bontebeek, waardoor de vochtigheid nog zou toegenomen zijn.

HET HOF OF GOED : TER HEYEDEN
 mmm mmm mm mmmmm mmm mmmmmmm

Herhaalde malen aangehaald, zou volgens E.H. De Brouwer, de grootste hoeve van Haaltert geweest zijn. De landerijen van de - ze hoeve omvatten 132 dagwand gelegen te Haaltert, Denderhoutem en Erembodegem. Volgens een oude koopakte bezat ze ook gronden in de gemeenten Kerksken, Aaigem en Mare. De hoeve zou gesloopt zijn begin vorige eeuw. Waarschijnlijk ontleende ze haar naam aan de reeds bestaande plaatsnaam, waar een groot deel van haar eigendommen gelegen waren en waar ze een landschappelijk geheel mee vormde. Minder waarschijnlijk, maar mogelijk, werd de wijk Terheyen naar de hoeve genoemd. In dit geval omdat de voornaamste weg waarlangs men uit het omliggende de hoeve het best kon bereiken - de Niensstrate (1431) of Nienofsche strate (1571-1572) - er doorheen liep. De oude spreekwijze waarbij men ter gebruikte voor een aanwijzing kan iets dergelijks laten vermoeden maar zou in het eerste geval op hetzelfde neerkomen.

bv. op de plaats	- ter plaats
op de heide	- ter heide of terheyë
hof op de heide	- hof ter heyde
naar de school	- ter schole
naar de kerk	- ter kerke
naar de heide	- ter heyde of ter heye
in Erembodegem op de heide	- ... ter heyde of ter heye
in Erembodegem op de heiden	- ... ter heyden of terheyen.

Hoe het komt dat de toponymisch bewaarde wijknaam Terheyën neerslaat op de wijk Terjoden wanneer het Hof ter Heyden nu, als de destijds grootste hoeve van Haaltert wordt beschouwd, ligt niet zo voor de hand tenzij wij bovenstaande mogen veronderstellen. Maar indien de hoeve kaderde in het landschapstype, waarnaar ze genoemd werd, mocht dit landschap zich ongetwijfeld ook Noordwaarts uitstrekken over de wijk die analoog met haar, hiernaan zijn naam dankte. Zeker was dit voor de oude kern van Terjoden het geval, in de omgeving van Terjoden, Dries vooral bij de Bontebeek.

(vervolgt).

mmmmmmmmmmmmmmmmmmmm

RUZIE TUSSEN DENDERHOUTEM EN

IDEGEM OM EEN PASTOOR

x x x x x x x x x x x x x x x

In hun "Geschiedenis van de Gemeenten" geven De Potter en Broeckaert een lijst van de pastoors van Denderhoutem.

Jan-Frans Schoonheydt werd pastoor van Denderhoutem in 1822 volgens deze lijst. Hij kwam van Idegem, waar hij sedert 1808 het herdersambt had waargenomen.

Blijkbaar graag geziene figuur in Idegem, zag men hem daar met tegenzin vertrekken en rees er verzet op vanwege de bevolking.

Verzet, dat zich in daden ging omzetten, toen de Denderhoutemnaren hun nieuwe pastoor in Idegem kwamen afhalen. Er werd gevochten met die van Idegem en "het achterdeel werd geattakeerd", maar onder leiding van De Winter, Wijnant en Cangee behaalden die van Denderhoutem toch de overwinning en brachten ze de pastoor mee.

Alfons De Smet, Doekent Kerksken, herinnert zich nog gedeelten van een liedje, dat de gebeurtenissen verhaalt. Het gaat aldus :

I

't Was in het jaar van achttienhonderd
en éénentwintig, de derde dag
der maand december ; elk was verwonderd
van wat men hoorde en zag
elk riep met zinnen : we gaan beginnen
en klonk ten allen kant een stem
Vandaag komt onze pastoor binnen
wij trekken op naar Idegem

II

.....
.....
.....
.....
met knuppels, stokken, hamers en blokken
met stenen, stoelen, omschaal en marteel
kwamen ze op ons afgetrokken
en ze attakeerden 't achterdeel

III

Courage vriend en u verdedendeerd
of moet ik hier op 't slagveld blijven
.....
Al met parade en moed beladen
.....
Cangee die riep hen : "Stort geen bloed"

.....
 De Winter, Wijnant en Cangee
 en Hautem bracht de pastoor mee.

LIJST DER PASTOORS VAN DENDERHOUTEM VOLGENS DE POTTER EN BROECKAERT

Jacob van der Smessen	1526
Cornelis Baeyens	1588
Michiel van den Haute	1617
Jan van den Eynde	1676
Joos Ghys	1677
Pieter Denies	1722
Andries Boone	1774
Jan Frans Schepens	1798
Augustijn-Laurens Hosselaer	----
Gillis van der Stockt	1801
Cornelis van der Borcht	1801
Frans Fransman	1803
Emmanuel-Jozef Meeus	1808
<u>Jan Frans Schoonheydt</u>	1822
Celestijn De Clercq	1824
Pieter-Jan Boel	1829
Karel-Lodewijk van Germeersch	1847
Pieter-Felix de Graeve	1876
Domien de Rycke	1882
Willem van de Putte	1886

Uit de lijst der pastoors van Idegem volgens De Potter en Broeckkaert.

Jan-Frans Schoonheydt 1808-1822

Met Cangee, die in het liedje wordt genoemd, wordt bedoeld een lid van de familie Lercangee. We menen te mogen zeggen, dat het Cornelis Lercangee is geweest, geboren in 1775 en gehuwd met Antoinette Schollaert. Hij was herbergier op het Dorp te Denderhoutem.

Vanwege de heer archivaris van het bisdom Gent ontvingen wij volgende gegevens over pastoor Schoonheydt.

"Jan, Frans Schoonheydt, geboren op 14 februari 1765 (plaats niet vermeld), priester gewijd in 1795, een eerste benoeming op 12 mei 1795 (plaats ook niet vermeld), pastoor te Idegem en te Smeerebbe op 19 maart 1808, pastoor te Denderhoutem op 9 november 1821 en er overleden op 18 november 1824.

NOTA : Wie kan de tekst van het liedje vervolledigen ?

R. LIEVENS
